

Ìwé Joeli àti Ijọ Laodicea ti Àwọn Adventist Ojọ-Ìsinmi Keje - Nọmbà Méjilá-dín-lógún

Jeff Pippenger

2025-12-25

Nọmbà Méjidínlógún

A ní ronú lóri májẹmú Ábrámù, a kò sì tí ì dá lóri apá kan nínú àsoṭélé Ábrámù tí ó ní ibásepò tààrà pèlú àwọn ẹsẹ̀ ibèrẹ̀ iwé Joeli. Àsoṭélé Ábrámù nípa ọdún 400 ti isinrú, pèlú ọdún 430 ti Pọ̀lù, ñ mú ètò àsoṭélé nàà jáde tí ó bá ọdún 1290 ti Danieli 12:11 mu. Àsoṭélé ọdún 1290 ti ẹsẹ̀ kọkánlá ní àkókò àsoṭélé omega ti ilà ọdún 430 ti Ábrámù àti ti Pọ̀lù. Òtító yìí jẹ̀ apá kan nínú ohun tí a tú silẹ̀ ní àwọn ojọ̀ ikẹyìn, tí ó ya àwọn ọlọgbọn sọtò kúrò lódò àwọn èniyàn búburú.

Tí ó so mó àsoṭélé omega ti ọdún ẹgbèrún mérénlá-dín-lógbòn [430] ni àami “iran mērin,” tí ó n tọka sí àkókò idánwò fún orilẹ̀-èdè tí ó di àwọn èniyàn àyànfẹ̀ Ọlórún mó ẹrú. Fún Mósè, Íjibítì ní í ẹ; fún ẹgbèrún mérénlélogórin [144,000] nàà, àwọn tí wọn kọ orin Mósè, ó jẹ̀ itàn Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà láti ọdún 1798 títí dé òfin Ojọ̀ Àikú. Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, tí a sojú rẹ̀ gégé bí “ẹranko ilẹ̀” nínú Ifihàn orí ketalá, bèrẹ̀ bí ọdọ̀-àgùntàn, ó sì parí ní sisọ̀rọ̀ bí dírágónì. Jóséfù, àpẹ̀rẹ̀ Ọdọ̀-àgùntàn nàà, sojú àkókò alááfíà diẹ̀ ní Íjibítì, títí di igbà tí Fáraò tuntun kan fi dide tí isinrú sì bèrẹ̀. Nípa bẹ̀, orilẹ̀-èdè tí a dájó ní iran kẹrin, èyí tí ó jẹ̀ Íjibítì fún Mósè, ni Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà. A dá iyókù nàà léjọ̀ ní òfin Ojọ̀ Àikú gégé bí a ti sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú àwọn àjàkálẹ̀-àrùn tí ó dé òpin fún àwọn Héberù pèlú ẹ̀jẹ̀ lóri òpó ilẹ̀kùn wọn, àti léyìn nàà pèlú orilẹ̀-èdè Íjibítì ní Òkun Pupa. Jóséfù àti Mósè sojú Fáraò rere àti Fáraò búburú, èyí tí fún Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà jẹ̀ ní ibèrẹ̀ ọdọ̀-àgùntàn, léyìn nàà sì di dírágónì.

Àsoṭélé Ábrámù nípa idájó ní iran kẹrin ní òtító yìí pé ipipádé àkókò àánú jẹ̀ ohun tí ñ lẹ̀ ní ilosíwájú, nítorí pé nínú imúṣẹ̀ Mósè sí asoṭélé Ábrámù; kì í ẹ̀ pé àkókò àánú pa dé fún Ejibiti nìkan, sùgbòn àkókò sì kù fún àwọn Ámóri láti kún ife àkókò àánú wọn—léyìn tí Ejibiti ti kún tiwọn. Òkun Pupa fún Ejibiti ni òfin Ojọ̀ Àikú fún Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, léyìn nàà “gbogbo àwọn orilẹ̀-èdè mírán lóri ayé” yóò “tẹ̀lé àpẹ̀rẹ̀” Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, gégé bí a ti sàfihàn rẹ̀ nínú àwọn Ámóri léyìn ipipádé àkókò àánú Ejibiti.

Àwọn ará Amori jẹ̀ ọkan nínú àwọn ẹ̀yà mēwàá tí ó n sàfihàn ayé láti odò Íjibítì títí dé odò Bábílónì, nínú májẹmú Abramù, nítorí nàà àwọn ará Amori ñ sojú fún àwọn orilẹ̀-èdè ayé, tí wọn ñ pa àkókò idánwò tiwọn gégé bí orilẹ̀-èdè mó, léyìn òfin Ojọ̀-Àikú ní Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà. Àwọn ará Amori ni àmi àpẹ̀rẹ̀ Bíbélì fún idájó tí ñ dé iparí lóri ayé, ó sì máa ñ selẹ̀ ní iran kẹta àti ikẹrin. Òkun Pupa ni àmi àpẹ̀rẹ̀ iparí àkókò idánwò fún Orilẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà, àwọn ará Amori sì ñ sojú fún àwọn orilẹ̀-èdè tí ñ pa àkókò idánwò wọn mó ní ilosíwájú títí àkókò idánwò èniyàn yóò fi parí. Nítorí nàà, àwọn ará Amori jẹ̀ àmi àpẹ̀rẹ̀ àkókò iponjú òfin Ojọ̀-Àikú láti Òkun Pupa títí dé idànde afẹ́fẹ̀ ilà-oòrùn, nígbà tí a sí ojọ̀ onà igbalà silẹ̀ fún àwọn èniyàn Ọlórún.

Sùgbòn àsoṭélé Ábúramù kì í ẹ̀ pé ó kan sọ̀rọ̀ nípa iran kẹrin nìkan ní ti Orilẹ̀-èdè Amẹ́ríkà gégé bí Íjibítì, àti ayé gégé bí àwọn Ámóri; sùgbòn ní pàtàkì jùlọ̀, ó fi iran àwọn èniyàn Ọlórún tí wọn

rékojá Òkun Pupa sí ipò “iran kẹrin.” Nígbà tí a bá ti yọ jáde, ohun tí a lè yọ jáde, kúrò nínú ìmò nípa “iran mẹrin” nínú ìgbésẹ̀ àkókò nínú ìgbésẹ̀ mẹta ti Ábúrámù, a ó sì ronú lórí ìgbésẹ̀ kejì àti ikẹta ti májẹmù Ábúráhámù. Ìgbésẹ̀ kejì ni orí kẹtálá-dín-lógún, ikẹta náà sì ni, láisí àní-àní—orí kejilélógún.

Nínú orí kejilá iwé Dániẹ̀lì, a sọtò àwọn àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ mẹta, gbogbo wọn sì n sàfihàn àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ tí ó dáwọ̀ dúró ní ọdún 1844. A tú àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta wònyí sílẹ̀ ní àwọn ojọ̀ ikeyìn, àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta wònyí sì n sàfihàn ilosíwájú ìmò tí ó dé bá àwọn èniyàn Ọlórún ní àwọn ojọ̀ ikeyìn. Kristi gégé bí ọkúnrin tí ó wọ aṣọ̀ ọ̀gbọ̀, gbé èkínní nínú àwọn àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ mètẹ̀tẹ̀ta kalẹ̀ ní eṣẹ̀ keje, nípa ẹ̀ṣe bẹ̀, Ó sì fi ara Rẹ̀ sọkan pẹ̀lú àngẹ̀lì Ìfihàn mẹwáá, ẹni tí kò dúró lórí omi, sùgbón lórí ilẹ̀ àti lórí òkun.

Àngẹ̀lì náà tí mo rí tí ó dúró lórí òkun àti lórí ilẹ̀ gbé ọwọ̀ rẹ̀ sókè sí ọ̀run, Ó sì fi ẹni tí ó n bẹ láàyè tí títí láé tí títí láé búra, ẹni tí ó dá ọ̀run, àti àwọn nńkan tí n bẹ nínú rẹ̀, àti ilẹ̀, àti àwọn nńkan tí n bẹ nínú rẹ̀, àti òkun, àti àwọn nńkan tí n bẹ nínú rẹ̀, pé àkókò kì yòò sì tún pé mọ̀. Ìṣipayá 10:5, 6.

Nínú eṣẹ̀ keje ti orí kejilá, ọkúnrin tí ó wọ aṣọ̀ ọ̀gbọ̀ náà pẹ̀lú búra ní orúkọ Ẹni tí n bẹ láàyè tí títí láé.

Mo sì gbọ̀ ọkúnrin tí a wọ aṣọ̀ ọ̀gbọ̀, ẹni tí ó wà lórí omi odò náà, nígbà tí ó gbé ọwọ̀ ọ̀tún rẹ̀ àti ọwọ̀ ọ̀sì rẹ̀ sókè sí ọ̀run, tí ó sì fi ẹni tí n bẹ láàyè tí títí láé búra pé yòò jẹ̀ fún àkókò kan, àwọn àkókò, àti idaji; àti nígbà tí yòò ti parí láti fọ̀ agbára àwọn èniyàn mímọ̀ ká, gbogbo nńkan wònyí yòò sì parí. Danieli 12:7.

A ti sọ̀ fún wa nípasẹ̀ imísí pé ilà àsọtẹ̀lẹ̀ kan náà tí ó wà nínú iwé Dániẹ̀lì ni a tún gbé kalẹ̀ nínú iwé Ìfihàn, àti pé ọ̀ye àwọn Millerite ni pé àwọn àpẹ̀júwe méjèjèjì wònyí jẹ̀ àwọn ipínrò tó bá ara wọn lọ nípa Kristi. Kristi gégé bí Àngẹ̀lì pẹ̀lú iwé kékeré náà, tí n fi ọ̀pin ẹ̀ṣe àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ hàn ní ọdún 1844 nínú iwé Ìfihàn, àti Kristi gégé bí Ọkúnrin tí ó wọ aṣọ̀ ọ̀gbọ̀ nínú iwé Dániẹ̀lì, tí n fi hàn pé nígbà tí ọ̀fin Ojọ̀ Àikú bá dé ní Orílẹ̀-èdè Amẹ̀ríkà, gbogbo àwọn iyanu iran ikeyìn Dániẹ̀lì yòò ti parí. Nínú itàn mímọ̀ náà, èyí tí ó sáájú tí ó sì dé ọ̀pin rẹ̀ ní ọ̀fin Ojọ̀ Àikú, àwọn èniyàn Ọlórún yòò ní láti tú ká fún àkókò kan tí a fi àpẹ̀rẹ̀ 1260 sọ̀jú rẹ̀. Àkókò itúkà tí ó sáájú ọ̀fin Ojọ̀ Àikú ni a gbé kalẹ̀ nínú Ìfihàn orí kọ̀kànlá, níbi tí a ti pa Mósè àti Élijà, tí wọn sì kú sínú ọ̀pópónà fún ojọ̀ mẹta àti ààbò, èyí tí ó jẹ̀ àmì 1260.

Nínú eṣẹ̀ keje, ọkúnrin tí ó wọ aṣọ̀ ọ̀gbọ̀ náà fi hàn pé nígbà tí títú agbára àwọn èniyàn mímọ̀ ká bá parí ní ojọ̀ mẹta àtààbò rẹ̀, “àwọn ohun iyanu” tí ó dé bá àwọn èniyàn Ọlórún ti àwọn ojọ̀ ikeyìn yòò parí. A parí àpilẹ̀kọ̀ tó kojá pẹ̀lú àlàyé Sister White lórí Sekariah orí kẹta. Gbólóhùn àkókò sọ̀ pé, “Iran Sekariah nípa Joshua àti Àngẹ̀lì náà n ẹ̀ṣe pẹ̀lú agbára àrà ọ̀tò sí irírí àwọn èniyàn Ọlórún nínú àwọn ẹ̀ṣẹ̀lẹ̀ iparí ojọ̀ nílá iràpadà.” Nínú orí náà, àti nínú àlàyé amísí ti Sister White lórí orí náà, ẹgbẹ̀rún mẹrinlélógórin [ogórùn-ún mẹrinlélógórin] ni “àwọn ọkúnrin tí a yà lẹnu sí.” “Àwọn ohun iyanu” iran ikeyìn Danieli tí a mú dé iparí nípasẹ̀ ọ̀fin Ojọ̀ Àikú, ni “àwọn ohun iyanu” tí ó ní ibáṣepọ̀ pẹ̀lú fifi èdidi sí àwọn èniyàn Ọlórún.

Orí kẹrinlá iwé Dániẹ̀lì pèsè ìmọ̀lẹ̀ tí n fi èdidi lé ẹgbẹ̀rún mẹrinlélógórin [144,000] ní àwọn ojọ̀ ikeyìn. Ìmọ̀lẹ̀ náà ni a sàfihàn nípa àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ mẹta, tí gbogbo wọn ni a ti dá mọ̀ tí a sì ti fi ìdì

won múlẹ̀ gégé bí òtító nínú itàn àwọn ọmọ̀ igbàgbọ̀ Millerite. A gbé àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta náà kalẹ̀ nínú esẹ̀ mẹ̀ta, won sì jẹ̀ ọ̀wọn mẹ̀ta tí n gbé ilé-ìṣẹ̀ òtító ró. Ilé-ìṣẹ̀ òtító ni a n gbé ró nípasẹ̀ ilànà igbésẹ̀ mẹ̀ta. Ilànà igbésẹ̀ mẹ̀ta yẹn ni a sojú rẹ̀, nínú àyọkà esẹ̀ mèsàn-án (4–12), nípasẹ̀ esẹ̀ mẹ̀ta tí n gbé àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ kalẹ̀. Àwọn àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ mẹ̀ta wònyí, nígbà tí a bá tò wọn láti ojú imò ipilẹ̀ ti Millerite, máa n mú jáde àkókò àpẹ̀rẹ̀ mẹ̀ta tí a tùmò sí ní ibámu pẹ̀lú imò Millerite, sùgbón tí kò lo èròjà àkókò.

Àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta náà wà nínú gégé bí Ìwé Mímọ̀ kan náà gan-an tí ó ṣàlàyé “ilànà tí wíwò-án isọtẹ̀lẹ̀ di—lẹ̀yìn náà kí a tú ú silẹ̀,” pẹ̀lú àpẹ̀júwe Bíbélí ayélujára tí ó gbajúmọ̀ nípa ilànà idánwò mẹ̀ta. Àwọn esẹ̀ mèsàn-án tí ó bèrẹ̀ pẹ̀lú pé a so fún Dániẹ̀lì láti di iwé rẹ̀, ni esẹ̀ wònyẹn gan-an ni a ti gbé àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta kalẹ̀, àti nínú àwọn esẹ̀ mèsàn-án wònyẹn ni a ti so ilànà imímọ̀ tí a n mú ṣe nígbà tí a bá tú òtító silẹ̀ gégé bí “a yòò wẹ̀ wọn mọ̀, a ó so wọn di funfun, a ó sì dán won wò.” Àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta inú àwọn esẹ̀ mẹ̀ta náà ni ibùkún imò tí n pọ̀ sí i, ní àkókò ọ̀pin, ní ojọ̀ ikeyin, tí n sojú ilànà idánwò àti idimọ̀lẹ̀ ikeyin ti àwọn èniyàn májẹ̀mú Olórùn. Itàn náà ni ibi tí a ti gbé “àwọn isẹ̀-ìyanu” àpẹ̀rẹ̀ tí ó dé bá àwọn èniyàn Olórùn ní ojọ̀ ikeyin kalẹ̀. Jòwọ̀, ka gbolohun-ọ̀rọ̀ yìi lẹ̀kansi.

Àwọn àsikò mẹ̀ta náà, nínú àwọn esẹ̀ mẹ̀ta nínú àyọkà esẹ̀ mèsàn-án náà, n sojú gíga àṣepé iwé Dániẹ̀lì, àti gíga àṣepé tí a sojú sibẹ̀ náà ni gíga àṣepé ilà àsọtẹ̀lẹ̀ ti inú; ó jẹ̀ itàn bí a ṣe “gé” àpáta kan jáde kúrò nínú òkè kan, láifì ọ̀wọ̀ ṣe é, èyí tí í ṣe itàn ti iyókù náà. A sojú ilà ti inú yẹn nínú orí kẹwáà àti kejilá, àti gíga àṣepé ilà òde ti àsọtẹ̀lẹ̀ wà nínú àwọn esẹ̀ iparí ti orí kọkànlá, àti àwọn esẹ̀ diẹ̀ àkókó ti Dániẹ̀lì kejilá.

Àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta wònyẹn pẹ̀lú ni iparí gíga jùlọ̀ nínú àwọn iran ẹ̀rí odò Ulai àti Hiddekel, àti àwọn esẹ̀ mètẹ̀tẹ̀ta náà ní àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ kan tí ó dúró fún imùṣẹ̀ gíga jùlọ̀ ti àsọtẹ̀lẹ̀ àkókò májẹ̀mú tí ó fi Abram àti Paulu méjèjè kalẹ̀ gégé bí ẹ̀lẹ̀rìí. Jesu, gégé bí Okùnrin tí ó wọ̀ aṣọ̀ ọ̀gbọ̀ ní esẹ̀ keje, n rìn lórí omi. Ní esẹ̀ kọkànlá ohùn méjì, tí wọn sì tún jẹ̀ ohùn Kristi, Abram àti Paulu dúró láti jẹ̀rìí. Ní esẹ̀ kejilá a ṣàfihàn itàn fifidi àwọn èniyàn Olórùn sẹ̀yìn, nítorí àwọn ẹ̀gbẹ̀rún m̀erìnlélógòrìn [144,000] jẹ̀ wúndiá, àwọn wúndiá sì ní irírí àkàwé àwọn wúndiá m̀ewáá, ibùkún tí ó wà ní esẹ̀ kejilá sì wà lórí àwọn tí n dúró. Àwọn tí n dúró nínú àkàwé náà, tí wọn sì jẹ̀ “olùbùkún,” ni àwọn tí ó gba aṣọ̀ tí ó jẹ̀ kí wọn lè wọ̀ inú igbéyàwó, nígbà tí a bá ti ti ilẹ̀kùn.

Nínú esẹ̀ keje, Jesù n rìn lórí omi, èyí sì n mú ibèrù jáde, sùgbón Pétèrù pinnu láti gbàgbọ̀, ó sì bèrẹ̀ sí í rìn àti láti fi ògo fún Olórùn; sùgbón Pétèrù sàbà máa n jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ àwọn ẹ̀gbé méjèjè, a sì yí ògo padà sí ibèrù, bí wákàtì idájọ̀ rẹ̀ ti dé. Àkókò àkókó tí a gbé kalẹ̀ nínú esẹ̀ keje, dúró fún ihìn isẹ̀ angẹ̀lì àkókó. Jesù wà lórí omi, àmì ibèrù àti ti angẹ̀lì àkókó. Lẹ̀yìn náà, Jesù tọ̀ka sí àkókò kan níbi tí Yòò ti fi ògo fún àwọn èniyàn Rẹ̀ kí idájọ̀ òfin Ojọ̀ Àikú tó dé. Gbogbo èyà mẹ̀ta ti àwọn angẹ̀lì mẹ̀ta wà nínú esẹ̀ keje, nítorí esẹ̀ keje ni àkókó nínú àwọn esẹ̀ mẹ̀ta tí ó dúró fún àwọn angẹ̀lì mẹ̀ta.

Esẹ̀ kọkànlá pèsè “ilọ̀po méjì” kan pẹ̀lú ẹ̀rí omega rẹ̀ sí àwọn ohùn alpha ti Ábíramù àti Pọ̀òlù. Àwọn ohùn won tí a “lọ̀po méjì” darapọ̀ láti gbé àsọtẹ̀lẹ̀ àkókò májẹ̀mú kalẹ̀, àti esẹ̀ kọkànlá náà mú àsọtẹ̀lẹ̀ náà ṣe gégé bí omega, nípa ṣiṣe idánimọ̀ àkókò àsọtẹ̀lẹ̀ tí ó parí pẹ̀lú iṣubú Bábílòni ní ọ̀dún 1798, àti pé nípa bèẹ̀ ó di àpẹ̀rẹ̀ iṣubú Bábílòni nígbà tí Míkáẹ̀lì yòò didè ní ojọ̀ ikeyin. Nínú esẹ̀ kọkànlá a ní ilọ̀po méjì àwọn wòlì, àti àkókò kan tí ó sojú fún iṣubú Bábílòni méjì, nípa bèẹ̀ n

sojú fún ihìn işe ángèlì keji tí ó kède pé, “Bábílónì ti şubú, ti şubú.”

Èşe keje ni ifiranşe angeli akoko, eşe kọkanla si ni ifiranşe angeli keji, ati eşe kejila, ti işe Danieli 12:12 tabi Danieli 144, jé nipa iyatò tó wà láàárìn àwọn ologbón àti ašiwèrè, èyí tí a n mú şe nípase ilànà idájó tí ó parí pèlú ifihàn iwà ní àkókò iponjú idájó. Èşe kejila ni ifiranşe angeli keta tí n şe idánimò bí a şe pín ayé sí egbé méjì, àti ohun tí ó bá àwòrán ita ti angeli keta nàa mu nipa pínpin yen gan-an, ni pínpin inú ti angeli keta tí a sojú fún nínú eşe kejila. Èşe keje, kọkanla àti kejila ni ifiranşe àwọn angeli mètèèta, àwọn eşe nàa sì ni imòlè tí a tú èdidi rẹ ní àwọn ojò ikeyin. Itú èdidi àwọn eşe mètèèta wonyí ní àwọn ojò ikeyin bá Ifihàn orí kẹwàá mu.

Kristi gégé bí angeli alágbára, àti pèlú gégé bí Kinniún èyà Júdá nínú orí kẹwàá, ké bí “kinniún,” iró rẹ sì mú kí ààrá méje jáde, èyí tí a fi èdidi pa mó, gégé bí ó ti rí ní Danieli orí kẹwàá. Wọn jé àwọn ipínrò tí ó bá ara wọn mu. Nítorí idi èyí, àwọn àkókò mètá nínú orí kejilá, ni wọn tún jé ààrá méje ti Ifihàn orí kẹwàá.

“àwọn àrá méje” kì í şe ohun mìrán bí kò şe onà mìrán láti şáfihàn Kristi gégé bí Alfa àti Omega, nítorí àpèrè àkókó ti “àwọn àrá méje” ni pé ó dúró fún “àlàyé itólèşeşe àwọn işelè” tí ó şelè láti odún 1798 títi dé 1844, èyí tí a tún n sọrọ rẹ nínú “àwọn işelè ojò iwájú” tí “a oò fi hàn ní itólèşeşe won” nínú itàn àwọn ogórùn-ún kan lé mērínlélógóji [144,000]. “àwọn àrá méje” jé nítorí nàa àmi Alfa àti Omega; eni tí í şe ibèrè pèlú òpin nàa; àkókó àti ikeyin; ipilè àti ténpilì; okúta igun àti okúta iparí—àwọn àrá méje.

Imòlè àwọn àkókò àmi mètá nínú Dánieli orí kejilá gbódò bá imòlè àwọn ààrá méje mu, nítorí pé wọn jé ilà àşotèlè kan nàa. Nínú àkókò kiińí, Kristi gbé owó méjèjì sókè sí orun, gégé bí Ó ti şe pèlú owó kan nínú Ifihàn orí kẹwàá. Nínú Ifihàn orí kẹwàá, owó Rẹ di àmi òpin ilò àkókò àşotèlè, tí n fi iyípadà láti inú àwọn àkókò àşotèlè sí àwọn àkókò àşotèlè lásán hàn. Iyípadà yen ti òfin àşotèlè pàtàkì tí àwọn Mílàràiti lò, ni a fi hàn nipa àpèrè iyípadà pàtàkì láti ti gidi sí ti emí ní àsikò Kristi.

A jí Aposteli Paulu dide láti fi ilànà wólí pàtàkì múlè, tí ó ní í şe pèlú ilà wólí ti èniyàn àyànfé kan. Ní ibèrè pátápátá ti Ísírèlì ti emí, a fi ilànà wólí pàtàkì kan múlè, èyí tí ó tún májèmu nàa fúnra rẹ şe ní itumò tuntun. Láti igbà nàa lo, láti jé omọ Ábúráhámù ni kí ó jé omọ Ábúráhámù nipa igbàgbó, kì í şe nipa èjè. A fi ilànà wólí nàa sí ipò ní pàtàkì nípase kálámù Paulu, eni tí, nipa oràn yí, jé àpèrè Kristi nínú Ifihàn orí kẹwàá, ní yíyí pada àti fifi işişè àkókò wólí dopin ní odún 1844.

Majemu pèlú aráyé ni a şáfihàn nípase àwò òjò, àti pé Okò Noa dúró fún àkókò kan, şáájú àti lèyìn ikún-omi, nígbà tí kò sí àwọn èniyàn àyànfé tí a yà sọtò tí a fi idánimò hàn gbangba. Ipè Ábúráhámù şáfihàn iyípadà nílá àti pàtàkì nínú ibàşepò àşotèlè Olórùn pèlú aráyé. Majemu tí a dá pèlú Ábúráhámù şáfihàn iyípadà nílá nínú ilànà itàn majemu, àti nipa bèè ó jé àpèrè iyípadà nílá láti ojúlówó sí ti emí ní ojò Pòlù, àti láti ilò àkókò sí àisì ilò àkókò ní odún 1844.

Iyípadà àkókó nínú májèmu Olórùn pèlú aráyé ni Ogbà nàa, iyípadà tí a sì kède ní fifi idènà lélé lórí igi iyè; ó sì tún mú iyípadà aşo wá, láti inú imòlè emí sí aşo awo-àgùntàn gidi. Iyípadà pàtàkì tó tẹlè e nínú itàn májèmu ni ikún omi, èyí tí Noa sojú fún, gégé bí Ádámù nàa ti şe nínú iyípadà pàtàkì àkókó nínú májèmu. Lèyìn nàa ni iyípadà sí àwọn èniyàn tí a yàn pèlú Ábúrámù, èyí tí ó

yori sí Mósè, eni tí ó mú àwọn ilàna àsotélẹ̀ wolé pé ojò kan dúró fún ọdún kan. Ilàna náà wúlò tí tí di ọdún 1844, nígbà tí iyípadà pàtàkì miiran tún wà nínú májẹmú. Ní àwọn àkókò nlá nínú itàn májẹmú, iyípadà pàtàkì kan máa n wà ní gbogbo igbà nínú ilàna kan ti Ọrò àsotélẹ̀ Olórun. Iyípadà náà ní àkókò itàn egbèrún lónà ogórùn-ún mērinlélógórin ni pé Álífà àti Ōmégà ni Òtító. Álífà àti Ōmégà ni ilàna náà pé ọpin ni a máa n fi ibèrè sàpèjúwe ní gbogbo igbà nínú Ọrò Olórun. Tí a so mó ilàna Álífà àti Ōmégà yìi ni àgbékalẹ̀ onípele-méta ti ọrò Héberù náà, “òtító.”

Iyípadà àsotélẹ̀ pàtàkì jùlọ ní àkókò itàn àwọn àşékù ni a sojú rẹ̀ ní tààràtá nínú ọkọ̀ọkan àwọn itàn májẹmú pàtàkì, bèẹ̀ náà sì ni nínú àwọn ilà òtító miiran. “Bòtini” tí a fi lé lóri Eliakimu nínú Isaiah 22:22 ni bòtini kan náà tí a fi fún Peteru ní Panium nínú Matthew mērinlélógún. A fi bòtini náà fún ijọ Filadelfia, àti pé William Miller ni a fi bòtini náà fún, tí ó jẹ́ kí ó lè so pọ̀ mó ilàna ojò kan fún ọdún kan gan-an ní ojò náà, èyí tí Mose ti kọ sílẹ̀ ní àkókò itàn Mose, tí ó jẹ́ àpẹẹrẹ̀ itàn àwọn Millerite. Isopọ̀ Miller pèlú àsotélẹ̀ Mose ni a sojú rẹ̀ nípa isopọ̀ Paulu pèlú àsotélẹ̀ Abramú. Àti pé kí nídí tí Miller kò fi yẹ́ kí ó so pọ̀ mó Mose, nígbà tí igbàlà Mose nínú ọkọ̀ ti so pọ̀ mó igbàlà Noa nínú ọkọ̀ láti di àwọn májẹmú méjèjì pọ̀. Àwọn iyípadà nínú lílọ̀ àsotélẹ̀ tí ó bèrè ní Edeni fi hàn pé isípáyá pàtàkì kan ti imólẹ̀ àsotélẹ̀ ni a mó nínú itàn àwọn èniyàn májẹmú ikeyin—egbèrún kan, ogórùn-ún mērinlélógóji. Mo dúró lóri èrò pé iyípadà àsotélẹ̀ pàtàkì jùlọ̀ ni a sojú rẹ̀ pèlú ààrá méje, èyí tí ó so mó taara pèlú àwọn àkókò méta nínú Daniel orí kejilá, àti pé a kàn mò wọn nikan nígbà tí a bá n fi àwọn ilàna alpha àti omega lò lóri ilò ilà lóri ilà, tí ó dúró lóri ẹ̀ka òtító onígbésẹ̀ méta.

Nínú àwọn esẹ̀ tí ó wà lẹ̀şẹ̀şẹ̀ şáájú ikéde pé “àkókò kò sí mó,” Kristi şe ifihàn àwọn àrá méje, èyí tí a fi èdidi di mó—gégé bí ó ti rí pèlú àwọn òtító inú Dániẹ̀lì méjilá. Àyíká ọ̀ràn fún ọ̀kùnrin tí ó wọ ąşo ọ̀gbò tí ó gbé ọ̀wọ̀ rẹ̀ méjèjì sókè nínú orí kejilá ni şíşí ididi iwé Dániẹ̀lì, àti àyíká ọ̀ràn fún Kristi, Kìnniún náà, nínú Isípáyá mēwáá ni fifi èdidi di àwọn àrá méje. Sister White so fifi èdidi di àwọn àrá méje pọ̀ mó fifi èdidi di iwé Dániẹ̀lì.

“Lẹ̀yìn tí ààrá méje wọ̀nyí ti gbé ohùn wọn jáde, àşẹ̀ náà dé bá Jòhánù gégé bí ó ti dé bá Dániẹ̀lì nípa iwé kékeré náà pé: ‘Di àwọn nńkan wọ̀nyí tí ààrá méje náà ti so mólẹ̀.’ Àwọn wọ̀nyí ní í şe pèlú àwọn isẹ̀lẹ̀ ojò iwájú tí a ọ̀ò túbọ̀ fi hàn ní itòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ wọn.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

Àwọn ààrá méje ni a şàláyé nínú Ifihàn orí kẹwáá àti nínú Èmí Àsotélẹ̀, pèlú nínú itàn àwọn Míléráiti láti ọdún 1840 tí tí dé 1844, èyí tí a tún şe ní itàn àwọn egbèrún mòkànlá-dín-lẹ̀dẹ̀gbèrin. Nínú àyọkà kan náà ni ó tún so pé, “Imólẹ̀ pàtàkì tí a fi fún Jòhánù tí a sì fi hàn nínú àwọn ààrá méje jẹ́ àpèjúwe àwọn isẹ̀lẹ̀ tí yóò şelẹ̀ lábẹ̀ àwọn ihinrere ángẹ̀lì kìn-in-ní àti kejì. Kò dára jùlọ̀ kí àwọn èniyàn mò nńkan wọ̀nyí, nítorí a gbọ̀dọ̀ dán igbàgbọ̀ wọn wò. Nínú ètò Olórun ni a ó ti kéde àwọn òtító àgbàyanu jùlọ̀ tí ó sì ga jùlọ̀.” Àwọn Míléráiti kò mò pé a ó dojú kọ wọn pèlú irètí tí yóò bàjẹ̀ lẹ̀şẹ̀şẹ̀, nítorí pé àini ọ̀ye wọn jẹ́ ohun tí a pèsè láti fi dán wọn wò. Àwọn Míléráiti kò fura sí “àwọn òtító tí ó ga sí i,” èyí ni pé, wọn kò retí “àwọn iyípadà pàtàkì nínú àsotélẹ̀” nínú itàn májẹmú.

Bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé “kí í şe ohun tí ó dára jùlọ̀ fún” àwọn èniyàn Míléráiti “láti mò nńkan wọ̀nyí,” egbèrún kan ó lé mērinlélógórin náà ni a dán wò pèlú itàn kan náà, şùgbón kí í şe nípa àilóye itàn náà ní àimọkan, bí kò şe nítorí àilóye itàn kan tí a bèrè pé kí ẹ̀ mò. Àdánwò kan náà ni, àmó ní

iyípadà. Jòhánù nínú Ìṣípáyá mēwàá, ní àkókò àti ní pàtàkì jùlò, n̄ ṣàpẹ̀ẹ̀rẹ̀ ẹ̀gbẹ̀rún kan ó lé m̀erínlélógòrín nàá, àti ní ipò kejì nikan, ịṣisẹ̀ Mílléráítì tí àwọn àngẹ̀lì kìn-in-ní àti kejì. A mọ̀ ẹ̀yí nígbà tí ó bá rí i pé a tí sọ fún Jòhánù ṣáájú nípa jìjẹ̀ iwé kékeré nàá pé yòò dùn, lẹ̀yìn nàá yòò sì korò. Kì í ẹ̀ ohun tí ó dára jùlò fún àwọn Mílléráítì láti mọ̀ itumò ẹ̀yí, sùgbón Jòhánù n̄ ṣàpẹ̀ẹ̀rẹ̀ àwọn èniyàn kan tí wọn tí mọ̀ tẹ̀lẹ̀ ohun tí ó ẹ̀lẹ̀ nígbà tí àwọn Mílléráítì jẹ̀ iwé kékeré nàá.

Mo sì lẹ̀ sọdò àngẹ̀lì nàá, mo sì wí fún un pé, Fún mi ní iwé kékeré nàá. Ó sì wí fún mi pé, Gba á, kí o sì jẹ̀ é tán; yòò mú inú rẹ̀ korò, sùgbón yòò dùn ní ẹ̀nu rẹ̀ bí oyin. Mo sì gba iwé kékeré nàá láti ọ̀wọ̀ àngẹ̀lì nàá, mo sì jẹ̀ é tán; ó sì dùn ní ẹ̀nu mi bí oyin: sùgbón ní kété tí mo jẹ̀ ẹ̀ tán, inú mi korò. Ìṣípáyá 10:9, 10.

A sọ fún Johanu ṣáájú nípa irírí dídùn-kíkòrò tí 1840 sí 1844, itàn tí a ẓàfihàn nínú orí kẹ̀wàá. Irírí nàá, tí a ẓàfihàn kedere gan-an nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀sàn-án àti kẹ̀wàá, ni a tún fí hàn ní itòkasi mímọ̀ nínú ẹ̀sẹ̀ kejì tí tí dé ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rin.

Ó sì ní iwé kékeré kan tí a tí sí ní ọ̀wọ̀ rẹ̀: ó sì fí ẹ̀sẹ̀ ọ̀tún rẹ̀ lé orí òkun, àti ẹ̀sẹ̀ ọ̀sì rẹ̀ sí orí ilẹ̀, Ó sì ké pẹ̀lú ohùn ílá, bí ẹ̀ni pé kinnìun n̄ ramúramù: nígbà tí ó sì ké, àrà méje sọ ohùn wọn. Nígbà tí àrà méje nàá sì tí sọ ohùn wọn, mo fẹ̀ kọ̀ ó sílẹ̀: mo sì gbọ̀ ohùn kan láti ọ̀run wí fún mi pé, Di ohun tí àrà méje nàá sọ mọ̀, má sì ẹ̀ kọ̀ wọn sílẹ̀. Ifihan 10:2–4.

“ààrà méje” nàá dúró fún “àpẹ̀júwe àwọn ịṣẹ̀lẹ̀” tí yòò ẹ̀lẹ̀ lábé àngẹ̀lì kíiní àti kejì, àti pẹ̀lú “àwọn ịṣẹ̀lẹ̀ ojú iwájú tí a ó fí hàn ní itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ wọn.” “ààrà méje” nàá dúró fún ọ̀títọ̀ nàá pé a tún itàn àwọn Millerites ẹ̀ nínú itàn àwọn ẹ̀gbẹ̀rún kan ó lé m̀erínlélógójì, àti pé àwọn ọ̀títọ̀ tí a tú sílẹ̀ ní àsikò ọ̀pin ní ọ̀dún 1798 àti lẹ̀yìn nàá, dúró fún itútùsílẹ̀ ọ̀títọ̀ ní ojú ikeyìn àwọn èniyàn Ọ̀lòrun. Jèsù nínú Ifihàn mēwàá bá Jèsù nínú Dániẹ̀lì méjilá mu. Nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ mejeeji ni a tí gbé ìdìdì àti itútùsílẹ̀ ọ̀títọ̀ idánwò ní ojú ikeyìn kalẹ̀.

Àwọn kan lè jiyàn pé Jèsù ni n̄ sọ̀rò nínú ẹ̀sẹ̀ keje, sùgbón pé Gébírẹ̀lì ni n̄ bá Dániẹ̀lì sọ̀rò nínú ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá àti kejilá; sùgbón a tún lè lóye rẹ̀ pé Jèsù ni n̄ sọ̀rò nínú gbogbo apá mètẹ̀tẹ̀ta nàá. Ní ojú iwòye ẹ̀yíkẹ̀yí nínú ọ̀ràn nàá, ohùn Kristi ni ó n̄ sọ̀rò nípasẹ̀ Dániẹ̀lì, àti pé àwọn àkókò wòlì m̀eta tí ó wà nínú orí kejilá jẹ̀ ọ̀rò Kristi, Ọ̀un sì ni ó gbé àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta nàá kalẹ̀ nínú ịṣètò ọ̀títọ̀. A dí gbogbo àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta nàá mọ̀lẹ̀, tí ó sì mú kí wọn jẹ̀ àmì ẹ̀yà-m̀eta kan soṣo.

Ẹ̀sẹ̀ keje sọ̀rò nípa píparí àwọn ịṣẹ̀ iyanu nàá, ó sì n̄ tọ̀ka sí ịṣẹ̀ ikeyìn tí Kristi ní Ibi Mímọ̀ Jùlò bí Ó ẹ̀ n̄ pa ẹ̀sẹ̀ àwọn ẹ̀gbẹ̀rún m̀erínlélógòrín [ọ̀gòrùn-ún kan lẹ̀dógún] nàá rẹ̀, tí Ó sì n̄ fí èdìdì dí wọn. Ẹ̀sẹ̀ kìn-in-ní n̄ ẓàfihàn “àwọn ịṣẹ̀ iyanu” nàá, bẹ̀ ẹ̀ni pé ẹ̀sẹ̀ ikeyìn nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ m̀eta nàá pẹ̀lú n̄ ẓàfihàn “àwọn ịṣẹ̀ iyanu” nàá gẹ̀gẹ̀ bí àwọn tí a b̀kún fún nítorí idúròde wọn àti nítorí pé wọn ní irírí ibànújẹ̀ àkókò. Àkókò tí ó wà láàárín n̄ ẓàfihàn ịṣòtẹ̀ èniyàn nígbà ipèyà ọ̀fin Àikú, nígbà kan nàá ó sì n̄ ẓàfihàn àkókò tí ó ṣáájú ọ̀fin Àikú gẹ̀gẹ̀ bí àkókò imúrasilẹ̀ fún àwọn ẹ̀gbẹ̀rún m̀erínlélógòrín [ọ̀gòrùn-ún kan lẹ̀dógún] nàá. Gbogbo àwọn ẹ̀sẹ̀ nàá n̄ tọ̀ka tààrà sí “ohun tí yòò ẹ̀lẹ̀ sí” àwọn èniyàn Daniẹ̀lì “ní ojú ikeyìn.” Gbogbo ẹ̀sẹ̀ mètẹ̀tẹ̀ta nàá n̄ sọ̀rò nípa kókò-ọ̀rò iwènùmọ̀ àwọn ẹ̀gbẹ̀rún m̀erínlélógòrín [ọ̀gòrùn-ún kan lẹ̀dógún] nàá. Àkókò àkókò bá àkókò kẹ̀ta mu, àkókò àárín sì n̄ sojú fún ịṣòtẹ̀ gbogbo ayé bí wọn ẹ̀ n̄ gòkè lẹ̀ sí Amágedónì.

Bí àwọn àkókò mètẹ̀tẹ̀ta wọnyẹn bá jẹ ààrá méje náà pẹ̀lú, nígbà náà àwọn ẹ̀sẹ̀ mètẹ̀tẹ̀ta náà gbòdò ẹ̀ idánimò “àwọn یشه́lẹ̀ ojò iwájú, tí a óò [sípáyá] ní itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ wọn,” àti pé àwọn “یشه́lẹ̀ ojò iwájú” wọnyẹn yóò bá “àpẹ̀júwe àwọn یشه́lẹ̀ tí ó ẹ̀lẹ̀ lábẹ̀ àngẹ̀lì àkókò àti èkejì” mu láti ọ̀dún 1840 sí 1844. Ọ̀títọ̀ méléò kan wà tí یشه́sẹ̀ yíi tí gbà tí wọn yàtò sí imò àwọn aṣáájú-òná ní kedere, síbẹ̀ gbogbo àwọn ọ̀títọ̀ wọnyẹn bá imò àwọn aṣáájú-òná mu. Iyípadà pàtàkì kan ti wáyé nínú àṣotẹ̀lẹ̀ láti ọ̀dò àwọn Millerite títi di isinsin yíi. Ilàna ojò kan fún ọ̀dún kan ni àpẹ̀rẹ̀ àgbàyanu rẹ̀, ṣùgbón àwọn mիրան sí wà. Àpẹ̀rẹ̀ kan ti iyípadà pàtàkì nínú àṣotẹ̀lẹ̀ ni a ṣàfihàn ní ibáṣepò pẹ̀lú ààrá méje náà.

Léyìn tí a ti sọ fún Johanu nínú ẹ̀sẹ̀ ikeyin orí kẹwáá pé ó gbòdò tún sọ àṣotẹ̀lẹ̀, báyii ni a ẹ̀ fi itenumò hàn pé itàn orí kẹwáá n sọjú fún یشه́sẹ̀ àwọn Millerites àti àwọn egbẹ̀rún mērínlélógójì [144,000] náà pẹ̀lú, a sì fi ọ̀pá fún un láti wọn tẹ̀npilì náà, ṣùgbón a sọ fún un pé kó fi àgbàlá náà sílẹ̀.

A sì fún mi ní ọ̀pá kan tí ó dàbí ọ̀pá iwọn; angẹ̀lì náà sì dúró, ó ní, Dide, kí o sì wọn tẹ̀npilì Ọ̀lórún, àti pẹ̀pẹ̀, àti àwọn tí n jọsìn nínú rẹ̀. Ṣùgbón àgbàlá tí ó wà léyìn tẹ̀npilì fi sílẹ̀, má sì ẹ̀ wọn ún; nítorí a ti fi í fún àwọn Kẹ̀fẹ̀rì: wọn yóò sì tẹ̀ ilú mímò náà mọ̀lẹ̀ fún oṣù mējilélógójì. Ifihàn 11:1, 2.

Nígbà tí a n wọn tẹ̀npilì léyìn ọ̀dún 1844, a sọ fún Jòhánù pé kí ó fi àwọn aláikọ̀là sílẹ̀, àwọn tí a ṣàpẹ̀rẹ̀ wọn gégé bí àgbàlá. Àpẹ̀júwe yíi ní ọ̀dún 1844 n fi hàn pé ní àkókò náà ni Ọ̀lórún ṣẹ̀ṣẹ̀ yàn iyáwó májẹmú tuntun kan, a sì ẹ̀ iyàtò nígbà náà láàárín iyáwó Rẹ̀ àti àgbàlá. Sister White sọ ó di mímò pé àgbàlá dúró fún àwọn aláikọ̀là, tẹ̀npilì sì ni àwọn èniyàn tí Ọ̀lórún yàn; ẹ̀ kàn ka orí náà, The Outer Court, nínú The Desire of Ages.

Jòhánù n ṣàfihàn àwọn omọ egbé Miller, ẹ̀ni tí wọn ṣẹ̀ṣẹ̀ di àwọn èniyàn àyànfẹ̀ Ọ̀lórún ní ọ̀dún 1844. A fi iyàtò sílẹ̀ láàárín àwọn omọ egbé Miller, ẹ̀ni tí wọn ṣẹ̀ṣẹ̀ ti ní irírì iránṣẹ̀ kíkòrò-dídùn náà, àti iyókù ayé Kristeni tí wọn n jẹwò, tí a sọjú fún gégé bí àwọn aláikọ̀là.

A fi ipilẹ̀ náà lélé láti ọ̀dún 1840 títi dé idààmú àkókò, a sì parí tẹ̀npilì náà ní àkókò ikéde Èkún Àárín Òru. Nígbà náà ni idààmú nílá dé, a sì sọ fún Johanu pé kó dide kí ó sì wọn, ṣùgbón kí ó fi àwọn Kẹ̀fẹ̀rì sílẹ̀. Johanu n ṣàpẹ̀júwe یشه́sẹ̀ idájọ̀ náà, àti nítorí èyí ni imísí fi n lo iwọn tí Johanu wọn nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ wọnyí gégé bí ààmì idájọ̀ àyèwò. Ohun tí a ṣẹ̀ṣẹ̀ gbé kalẹ̀ nípa Johanu gégé bí ààmì iwọn bá imòye Adventist aṣojú mu, ṣùgbón nínú یشه́sẹ̀ yíi, iyípadà nílá kan wà nínú oye ààmì náà.

Ní ibamu pẹ̀lú imò Millerite, a wá rí i pé nínú itàn àwọn Millerite gégé bí a ti ṣàfihàn wọn nípasẹ̀ Johanu ní orí kẹwáá, àṣotẹ̀lẹ̀ kan pẹ̀lú wà níbẹ̀ nípa یشه́sẹ̀ kan tó jọra, èyí tí yóò di ọ̀górùn-ún mērínlélógójì egbẹ̀rún. A mọ̀ pé bí a bá mú àwọn iwọn itàn Millerite, tí a sì fi àkókò àwọn Keferi sílẹ̀, a lè rí tẹ̀npilì gan-an náà tí Johanu n wọn.

A wá rí i pé ọ̀kan nínú àṣotẹ̀lẹ̀ àkókò ọ̀dún 2520 parí ní 1798, àti èkejì ní 1844; nípa bẹ̀cè ni a ẹ̀ ẹ̀ sí àkókò ọ̀dún mērínlélóláàádóta kan payá, èyí tí Kristi fi kọ tẹ̀npilì Millerite. Johanu ẹ̀ idánimò àgbàlá náà gégé bí àwọn Keferi, ó sì wà “àwọn àkókò àwọn Keferi” kan ní isotẹ̀lẹ̀.

Wọn yóò sì ṣubú nípa etí idà, a ó sì mú wọn lọ ní igbèkùn sí àárín gbogbo orilẹ̀-èdè: a ó sì tẹ̀ Jerúsálẹ̀mù mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ ẹ̀sẹ̀ àwọn Kẹ̀fẹ̀rì, títi àkókò àwọn Kẹ̀fẹ̀rì yóò fi pé. Lúùkù 21:24.

“Àwọn àkókò” àwọn Kèfèrí wà ní ọ̀pọ̀, wọn sì n sàpẹ̀ẹ̀ ẹ̀ àwọn àkókò méjì tí a tẹ̀ Israeli gidi àti Israeli ẹ̀mí mọ̀lẹ̀. Èyí tí ó kẹ́yìn nínú àwọn itẹ̀mílẹ̀ méjèjì náà lábẹ̀ òkùnkùn-òrìṣà, tí ijo papal sì tẹ̀ lé e, parí ní ọ̀dún 1798. Láìka ohun tí a lè sọ sí, “àwọn àkókò àwọn Kèfèrí” parí ní 1798, pẹ̀lú dídé àngẹ̀lì àkókò. A ní kí Johanu bèrẹ̀ sí í ẹ̀ wọn ní 1798, kí í ẹ̀ sáájú ìgbà náà rára. A fí í sí ipò nínú itàn 1844, nítorí náà fífi àkókò tí ó parí ní 1798 sílẹ̀ ni fífi àgbàlá náà sílẹ̀; nípa báyií, o sì tú àwọn ọ̀dún m̀erindínlógórin [46] wònyí sílẹ̀, nígbà tí Asojú Májẹ̀mú gbé tẹ̀npili Millerite náà dídẹ̀. Ọ̀pọ̀ ọ̀títọ̀ tí ó ní ibàṣepọ̀ ni a tí rí gbà láti inú ilò yí, sùgbón mo kàn n ló ó gégé bí àpẹ̀ẹ̀ ẹ̀ imọ̀lẹ̀ tí ó yàtò sí ọ̀ye àwọn aṣáájú-òná, sùgbón tí ó jẹ̀ imọ̀lẹ̀ tí kò tako àwọn ọ̀títọ̀ àkókò, bí kò ẹ̀ pé kò tún fí àkókò sílò.

A tí dájú ni a tí mọ̀ ọ̀títọ̀ yẹ̀n sáájú 9/11, sùgbón lẹ́yìn 9/11 ni a fí í múlẹ̀ jinlẹ̀ ní tòótọ̀. Ọ̀títọ̀ nípa bí Johanu ẹ̀ n wọn tẹ̀npili náà kò le yà kúró lódò ààrá méje náà, nítorí pé ẹ̀ ẹ̀ kan náà gan-an ni. Ọ̀títọ̀ kan wà nípa isàmúlò ààrá méje náà tí a fí èdidi dì mọ̀ títí di àkókò tí “àwọn ohun iyanu” inú Daniẹ̀lì orí kejilá yóò fí ẹ̀. Isàmúlò “ààrá méje” náà tí a tú sílẹ̀ lẹ́yìn Oṣù Keje ọ̀dún 2023 bá àwọn ẹ̀ ẹ̀ m̀eta Daniẹ̀lì 12 mu pátápátá, tàbí kí n wí pé, ó ẹ̀ ifikún sí wọn ní ọ̀nà jíjinlẹ̀.

Arábinrin White lo ọ̀rọ̀ complement, kí í ẹ̀ ọ̀rọ̀ compliment, láti sàpẹ̀júwe ibàṣepọ̀ àwọn iwé Dániẹ̀lì àti Ifihàn. Complement, tí ó tùmọ̀ sí “láti mú dé ipé,” ni àwọn iwé àṣotẹ̀lẹ̀ méjèjì náà n ẹ̀ fún ara wọn. Àwọn àrá méje náà, nígbà tí a bá tú idimọ̀ wọn sílẹ̀ nínú Dániẹ̀lì orí kejilá lẹ́yìn July 2023, n mú ihin iṣẹ̀ tí ó wà níbẹ̀ dé ipé. Ohun tí n sọ àwọn àrá méje náà sílẹ̀ ni ilàna alfa àti omega pẹ̀lú isòkan àkójopọ̀ ọ̀títọ̀.

Àwọn “àkókò” àwọn Kèfèrí ni a mú ẹ̀ ní 1798, ó sì dúró fún àkókò méjì tí ọ̀dún 1260 nígbà tí ẹ̀sìn abòrìṣà, lẹ́yìn náà sì ni ẹ̀sìn pòòpù, tẹ̀ tẹ̀npili àti ogun náà mọ̀lẹ̀. Nígbà tí a bá n wọn tẹ̀npili, a gbodò fí àgbàlá náà sílẹ̀, àgbàlá náà sì gùn dé 1798, sùgbón lẹ́yìn 1844, àkókò kò sí mọ̀. Lóníí, ọ̀dún 1260 náà kàn dúró gégé bí àkókò kan tí n fí iyàtò tó wà láàárín tẹ̀npili àti àgbàlá hàn. Nítorí èyí, láti July 18, 2020 títí dé July tí 2023 ni fífi tẹ̀ mọ̀lẹ̀ náà ẹ̀ ẹ̀. Láti wọn tẹ̀npili lóníí, ní ibámu pẹ̀lú ààrá méje tí n sọjú àlàyé pínpin àwọn isẹ̀lẹ̀ tí ó ẹ̀lẹ̀ lábẹ̀ ifẹ̀ròyìn àngẹ̀lì àkókò àti kejì, ni iṣẹ̀ tí a yàn fún Jóhànù. “Iṣẹ̀ nlá wa” ni láti “so” àwọn ifẹ̀ròyìn àwọn àngẹ̀lì m̀eta pò, báyií ni a ẹ̀ n dá iṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ kan mọ̀ tí a kò tii ẹ̀ rí nínú itàn májẹ̀mú sáájú, tí a sì kí í ẹ̀ é lópò ìgbà àní nísinsin yíi pẹ̀lú. Nígbà tí a bá fí àgbàlá náà sílẹ̀ gégé bí ohun tí n sọjú àwọn àkókò àwọn Kèfèrí, a ní fí ọ̀dún 1260 tí inúnibíni ẹ̀sìn pòòpù sílẹ̀, èyí tí ó parí ní àkókò ọ̀pin ní 1798.

Tẹ̀npili tí a kọ̀ fún ọ̀dún m̀erindínlógórin nínú itàn àwọn Millerite n tọ̀ka sí tẹ̀npili kan tí a n kọ̀ láti Oṣù Keje ọ̀dún 2023, títí diẹ̀ kí Ọ̀fin Ojọ̀ Àìkú tó dé. Itàn náà ni àkókò àwọn àrá méje náà, “àwọn isẹ̀lẹ̀ ojọ̀ iwájú,” tí “a ó fí hàn ní itòlẹ̀ṣẹ̀ṣẹ̀ wọn”—kí í ẹ̀ pé ó lè rí bẹ̀, sùgbón pé “a ó” ẹ̀ é.

Nígbà tí a bá so itàn àngẹ̀lì àkókò pò mọ̀ tí èkejì, a rí í pé itàn náà bèrẹ̀ pẹ̀lú idààmú alpha, ó sì parí pẹ̀lú idààmú omega. Nígbà tí a bá mú àwọn àmì-òná àṣotẹ̀lẹ̀ nínú itàn àngẹ̀lì àkókò láti ọ̀dún 1840 títí dé April 19, 1844, bá àwọn àmì-òná tí àngẹ̀lì èkejì tó dé ní àkókò náà, tí ó sì tẹ̀sìwájú títí di ibòwòlẹ̀ tí èkẹ̀ta ní October 22, 1844—àwa ní àkókò méjì tí wọn bèrẹ̀, tí wọn sì parí pẹ̀lú ibòwòlẹ̀ àngẹ̀lì kan. Itàn láti tí àkókò dé èkejì n sàfihàn itàn láti tí èkejì dé èkẹ̀ta.

Èrì àṣotẹ̀lẹ̀ pé èyí jẹ̀ ilò tí ó bófin mu ni a rí nínú alfa àti omega tí ilò náà. Àwọn ilà méjì tí ó n bá ara wọn lọ ní iwontúnwònsì, tí a sì fí wọn lò pò, àti ibèrẹ̀ àti ọ̀pin àwọn ilà méjèjì náà, n fí dídé

ángẹ̀lì kan hàn. Lẹ̀yìn nàà, nígbà tí a bá darapọ̀ wọn, ilà lé ilà, sínú ilà kan soṣo, ibèrè ñ tọ̀ka sí ibànújẹ àkókó, òpin sì ñ tọ̀ka sí ibànújẹ ñlá nàà. Èrì mí tún wà nínú àwọn ilàna alfa àti omega, tí ñ fi hàn pé òpin tóbi ju ibèrè lọ. Ibànújẹ alfa kan tí ó parí pèlú ibànújẹ omega ñlá nàà ñ fi ipín kékeré àti ipín tóbi jù lọ ti alfa àti omega hàn.

Nígbà tí a bá bèrè ní ojú Kẹrin 19, 1844, (ibòwòlẹ̀ ángẹ̀lì kejì tí ó ñ darí sí ibòwòlẹ̀ èkẹta ní ojú Owarà 22, 1844); lẹ̀yìn nàà a sì tún bèrè ilà kejì ní ojú Kejo 11, 1840, tí ó parí ní ojú Kẹrin 19, 1844, a rí i pé idààmú ojú Kẹrin 19, 1844 jẹ̀ méjèjèjì alpha àti omega ti ilà àṣotẹ̀lẹ̀ tí a mú jáde nípa sísòkan ilà àṣotẹ̀lẹ̀ ángẹ̀lì kííni àti kejì.

Ní òpin àkókò nàà, ẹ̀ ní ángẹ̀lì kẹta dé pèlú ángẹ̀lì kejì, bèẹ̀ ni ó ẹ̀ afihàn 9/11, àti àwọn ohùn méjèjèjì ti ángẹ̀lì alágbára nàà nínú Ifihàn orí kejilá-dín-lógún. Àwọn ohùn méjèjèjì nàà jẹ̀ àwọn ihinrere ángẹ̀lì kejì àti ti kẹta, àwọn ángẹ̀lì méjèjèjì wònyí sì fowọ̀ kan ara wọn ní October 22, 1844, wọn sì tún padé lẹ̀kansi nígbà tí a bá mú àwọn itàn méjèjèjì nàà jọ lóri ilà lóri ilà. Nígbà tí a bá mú wọn jọ ní ọ̀nà yí, wọn ñ sojú itàn ibànújẹ̀ àkókó tí tí dé ibànújẹ̀ ñlá, àmì ọ̀nà sì ní àárín itàn nàà ní àkókò àwọn Millerites ni ipadé àgọ̀ Exeter, níbi tí a ti fihàn ẹ̀ka méjì àwọn olùjosin, tí wọn ñ sojú isòtẹ̀ àwọn wúndiá òmùgò nínú òwe nàà, tí wọn sì ñ fi hàn pé àmì ọ̀nà àárín jẹ̀ isòtẹ̀.

Àwọn àrà méje dúró fún itàn isòkan ihin isẹ̀ ángẹ̀lì àkókó àti ti kejì nípasẹ̀ ilà lóri ilà, èyí tí ó sì ñ fi itàn kan hàn láti inú idààmú àkókó tí tí dé idààmú ñlá nínú itàn àwọn ẹ̀gbẹ̀rún lónà ogòrùn-ún mèrinlélógójì. Ìmò nípa ohun tí itàn nàà ñ sàpẹ̀rẹ̀ ní ti wòlú bá ihin isẹ̀ tí a sàfihàn nínú Dániẹ̀lì méjilá mu pátápátá, gégé bí ohun tí a ti di mó tí tí di àkókò òpin.

A ó máa bá ikẹkọ̀ yíi lọ nínú àpilẹ̀kọ̀ tí ó kàn, sùgbọ̀n èmi yóò fi apá iran ikeyin Daniẹ̀lì sílẹ̀, èyí tí ó ñ tọ̀ka sí àpẹ̀júwe Daniẹ̀lì nikan nípa àwọn èniyàn Olórùn ní àwọn ojú ikeyin. Kiyèsí pé nínú àyíká òfin itọ̀kasí àkókó, ní ẹ̀sẹ̀ kííni Daniẹ̀lì wà nínú ẹ̀gbẹ̀ àwọn tí ñ lóye iran nàà. Ohun àkókó tí a mẹnú kàn nínú iran nàà ni àpẹ̀júwe Daniẹ̀lì gégé bí ọ̀kan lára àwọn ológbọ̀n tí ñ lóye; àti pé àwọn ẹ̀sẹ̀ mèsàn-án ikeyin gbogbo wọn jẹ̀ nípa àwọn ológbọ̀n tí ñ lóye ní ojú kejilélógún.

Ní ọ̀dún kẹta ti Kírúsi ọ̀ba Pérsià ni a sí ọ̀ràn kan payá fún Dániẹ̀lì, ẹ̀ni tí a ñ pè ní Béliťsásàri; ọ̀ràn nàà sì jẹ̀ ọ̀títọ̀, sùgbọ̀n àkókò tí a yàn fún un gùn: ó sì lóye ọ̀ràn nàà, ó sì ní ìmòye nípa iran nàà.

Ní ojú wònyẹn, èmi Dániẹ̀lì wà nínú isòro ọ̀kàn fún ọ̀sẹ̀ méta pípé. Èmi kò jẹ̀ àkàrà adùn, bèẹ̀ ni ẹ̀ran tàbí wáini kò wọ̀ ẹ̀nu mi, bèẹ̀ ni èmi kò fi ọ̀róró kun ara mi rárá, tí tí ọ̀sẹ̀ méta pípé fi pé. Ní ojú kẹrinlélógún oṣù kìn-in-ní, bí mo ẹ̀ wà lẹ̀bàà odò ñlá nàà, èyí tí í ẹ̀ Hidékéli; nígbà nàà ni mo gbé ojú mi sókè, mo sì wò, sì kiyèsí i pé, wò ó,

ọ̀kùnrin kan, tí a wò ní aṣọ̀ ọ̀gbò, tí ibadí rẹ̀ sì fi wúra dárádára ti Úfasi di móra: ara rẹ̀ pèlú dà bí béríli, ojú rẹ̀ sì rí bí ìmọ̀lẹ̀ mánámáná, ojú rẹ̀ méjèjèjì sì dà bí fitilá iná, apá rẹ̀ àti ẹ̀sẹ̀ rẹ̀ sì dà ní àwọ̀ bí idẹ̀ tí a ti fọ̀ tán, ohùn ọ̀rọ̀ rẹ̀ sì dà bí ohùn ọ̀pọ̀ èniyàn.

Èmi Dániẹ̀lì nikan ni mo rí iran nàà: nítorí àwọn ọ̀kùnrin tí wọn wà pèlú mi kò rí iran nàà; sùgbọ̀n iwariiri ñlá kan bà wọn, tó bèẹ̀ tí wọn fi sá lọ láti fi ara wọn pamó. Nítorí nàà, a fi mí sílẹ̀ ní ọ̀títọ̀, mo sì rí iran ñlá yíi, agbára kan kò sì ẹ̀ kù nínú mi mó: nítorí ẹ̀wà mi yí padà nínú mi sí ibàjẹ̀, èmi kò sì ní agbára kankan mó.

Síbè mo gbò ohùn ọ̀rò rẹ̀: nígbà tí mo sì gbò ohùn ọ̀rò rẹ̀, nígbà náà ni mo wọ inú oorun jíjínlẹ̀ lórí ojú mi, ojú mi sì dojúkò ilẹ̀. Kíyèsì i, ọ̀wọ̀ kan sì fọ̀wọ̀ kàn mí, ó sì gbé mi dídè lórí eékún mi àti lórí àtẹ̀lẹ̀wọ̀ ọ̀wọ̀ mi. Ó sì wí fún mi,

Ìwọ Dániẹ̀lì, ọ̀kùnrin olùfẹ́ púpọ̀, mò ọ̀rò tí mo n bá ọ sọ, kí o sì dúró ní ìdúró tító: nítorí sí ọ ni a ti rán mi nísinsin yíí.

Nígbà tí ó sì ti sọ ọ̀rò yíí fún mi, mo dúró ní ìwariri. Nígbà náà ni ó wí fún mi,

Má bèrù, Dániẹ̀lì: nítorí láti ojó àkókó tí ìwọ ti fi ọ̀kàn rẹ̀ sí i láti lóye, àti láti rẹ̀ ara rẹ̀ sílẹ̀ níwájú Ọ̀lọ̀run rẹ̀, a gbò ọ̀rò rẹ̀, mo sì wá nítorí ọ̀rò rẹ̀. Sùgbón ọ̀mọ-aládé ìjọba Pérsiá dojú kọ mí fún ojó mọ̀kànlélogún: sùgbón kíyèsì i, Míkáẹ̀lì, ọ̀kan nínú àwọn ọ̀mọ-aládé àgbà, wá láti ràn mí lẹ̀wọ̀; mo sì dúró níbẹ̀ pẹ̀lú àwọn ọ̀ba Pérsiá.

Nísinsin yíí ni mo wá láti mú kí o lóye ohun tí yóò ṣẹ̀lẹ̀ sí àwọn ènìyàn rẹ̀ ní àwọn ojó ikeyin; nítorí iran náà sì jẹ́ ti ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ojó.

Nígbà tí ó sì ti sọ irú ọ̀rò bèẹ̀ fún mi, mo dojú mi bolẹ̀, mo sì di adití-enu. Sí wò ó sì, ẹ̀ni kan tí ó dàbí àwòrán àwọn ọ̀mọ ènìyàn fi ọ̀wọ̀ kan ètè mi: nígbà náà ni mo sì la enu mi, mo sọ̀rò, mo sì wí fún ẹ̀ni tí ó dúró níwájú mi,

Olúwa mi, nípàsẹ̀ iran náà ni ìbànújẹ́ mi ti yí padà sí orí mi, èmi kò sì ní agbára kankan tí ó kù. Nítorí báwo ni iranṣẹ́ olúwa mi yíí ṣe lè bá olúwa mi yíí sọ̀rò?

nítorí titemi, lésẹ̀kẹ̀sẹ̀ agbára kò sí mọ̀ nínú mi, bèẹ̀ ni èémí kò sì kù nínú mi mọ̀. Nígbà náà, ẹ̀nikan tí ó dàbí ìrísí ènìyàn tún wá, ó sì fi ọ̀wọ̀ kàn mí, ó sì fún mi ní agbára, Ó sì wí pé,

Ìwọ ẹ̀ni tí a fẹ̀ràn gidigidi, má bèrù: àlàáfíà ni fún ọ; mú okun, bèẹ̀ ni, mú okun. Nígbà tí ó sì bá mi sọ̀rò, a fún mi ní agbára, mo sì wí pé, Kí olúwa mi sọ̀rò; nítorí ìwọ ti fún mi ní agbára. ...

Sùgbón ìwọ, Dániẹ̀lì, pa àwọn ọ̀rò náà mọ̀, kí o sì di ìwé náà lédè, títi di àkókò ọ̀pin: ọ̀pọ̀ ènìyàn yóò máa sáré síhìn-ín-sọ̀hùn, imọ̀ sì yóò pọ̀ sí.

Nígbà náà èmi Dániẹ̀lì wò, sì kíyèsì i, wò ó, àwọn méjì miíràn dúró; ọ̀kan ní etí bèbè odò ní apá yíí, èkejì sì ní etí bèbè odò ní apá kejì. Ọ̀kan sì sọ fún ọ̀kùnrin tí a fi aṣọ̀ ọ̀gbò wò, ẹ̀ni tí ó wá lórí omi odò náà pé, Yóò pé tó ìgbà wo kí ọ̀pin àwọn isẹ́ àgbàyanu wònyí tó dé?

Mo sì gbò ọ̀kùnrin tí a fi aṣọ̀ ọ̀gbò wò, ẹ̀ni tí ó wá lórí omi odò náà, nígbà tí ó gbé ọ̀wọ̀ ọ̀tún rẹ̀ àti ọ̀wọ̀ ọ̀sì rẹ̀ sókè sí ọ̀run, tí ó sì fi ẹ̀ni tí n bẹ̀ láàyè títi láé búra pé yóò jẹ́ fún àkókò kan, àwọn àkókò, àti ìdajì kan; àti nígbà tí yóò bá ti parí láti fọ̀ agbára àwọn ènìyàn mímọ̀ ká, gbogbo ǹnkan wònyí yóò sì parí.

Mo sì gbó, sùgbón mi ò yé e: nígbà náà ni mo wí pé, Olúwa mi, kí ni yóò jẹ́ ọ̀pin àwọn ǹnkan wònyí?

Ó sì wí pé, Maa lọ ní ọ̀nà rẹ̀, Daniẹ̀lì: nítorí a ti pa àwọn ọ̀rò náà mọ̀, a sì ti fi èdidi di wọn títi dé àkókò ọ̀pin. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ni a ó sọ di mímọ̀, a ó sì sọ wọn di funfun, a ó sì dán wọn wò; sùgbón àwọn ẹ̀ni búburú yóò máa hùwà búburú: kò sì sí ẹ̀ni búburú kankan tí yóò lóye; sùgbón àwọn ọ̀lọ̀gbón yóò lóye.

Láti àkókò tí a ó ti mú ẹbọ ojoojúmọ kúrò, tí a ó sì gbé iríra tí n mú iparun kalẹ ró, ojọ ẹgbèrún kan, igba méjì, àti aadórùn-ún ni yóò wà.

Alábùkún fún ẹni tí ó dúró tíí, tí ó sì dé ọkẹ méjìlélógórin àti ojọ márùn-ún-dín-lọgbòn.

Şùgbòn ìwọ, máa bá ọ̀nà rẹ lọ tíí dé ọ̀pin: nítorí ìwọ yóò sinmi, ìwọ yóò sì dúró nínú ogún rẹ ní ọ̀pin àwọn ojọ. Dániẹ̀lì 10:1–18; 12:4–13.